

Praha 24. 6. 2011

30

Činnost oboru pneumologie a ftizeologie v roce 2010

Activity of branch of pneumology and phthisiology in 2010

Souhrn

Ambulantní oddělení oboru pneumologie a ftizeologie sledují osoby se zvýšeným rizikem plicních onemocnění, provádějí tuberkulinové testy a očkování proti TBC, pečují o osoby s plicními chorobami. V roce 2010 bylo provedeno 1 795 005 ošetření-vyšetření, 42 116 BCG očkování a 48 161 tuberkulinových testů. Dispenzarizováno bylo 571 353 pacientů a s rizikem onemocnění plic bylo sledováno 177 182 osob.

Summary

Out-patient departments of the branch of pneumologie and phthisiology monitor persons with higher risk of lung diseases; they perform tuberculin tests and TB vaccination, take care of persons with respiratory problems and diseases. In 2010 there were realized 1 795 005 examinations, 42 116 BCG vaccinations and 48 161 tuberculin tests. There were followed up 571 353 registered patients and were monitored 177 182 persons with risk of lung diseases.

Informace o činnosti ambulantních zařízení oboru pneumologie a ftizeologie (PNE) jsou shromažďovány prostřednictvím statistického výkazu A (MZ) 1-01, který je součástí Programu statistických zjišťování Ministerstva zdravotnictví. Zpravodajskými jednotkami jsou ambulantní oddělení zdravotnických zařízení bez ohledu na zřizovatele, včetně ambulantních částí nemocnic. Tato aktuální informace svým obsahem navazuje na řadu aktuálních informací, vydávaných do minulého roku pod názvem „Činnost oboru tuberkulózy a respiračních nemocí“. K úpravě názvu oboru došlo v souladu s vyhláškou č. 185/2009 Sb. o oborech specializačního vzdělávání.

V roce 2010 odevzdalo příslušný výkaz pro zpracování 307 ambulantních zařízení oboru pneumologie a ftizeologie, což je stejný počet pracovišť jako v předchozím roce. Návratnost výkazů byla 95 %. Na odděleních pracovalo podle průměrných ročních přepočtených počtů (včetně smluvních pracovníků) 346,7 lékařů, dále 567,9 ZPBD (zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí) a 24,9 ostatních odborných pracovníků. V porovnání s rokem 2009 zůstal počet lékařů zhruba na stejné úrovni, počet ZPBD klesl o 27,7 pracovníků, tj. o 5 %.

Na pracovištích PNE bylo ve sledovaném roce provedeno 1 795 005 vyšetření-ošetření, což představuje meziroční pokles o 6 %. Jeden lékař učinil v průměru 5 177 vyšetření-ošetření (5 525 v roce 2009), v přepočtu na 1 tisíc obyvatel připadlo průměrně 171 vyšetření-ošetření (182 v roce 2009).

V ambulantních odděleních PNE je dlouhodobě největší objem péče poskytován dispenzarizovaným osobám. Uvedené údaje ohledně dispenzarizace se týkají pacientů s netuberkulózním onemocněním dýchacího ústrojí. V roce 2010 bylo pod stálým lékařským dohledem celkem 571 353 pacientů, tj. nepatrně více (o 2 %) než v roce 2009.

Nově bylo do dispenzarizace přijato 75 882 osob. Podíl nově přijatých osob představoval 13 % z celkového počtu dispenzarizovaných osob. Nemocemi dýchacího ústrojí jsou o něco více postiženi muži než ženy - poměr dispenzarizovaných mužů a žen činil 1,2:1. Děti a mladiství (0–19 let) tvořili 1 % všech dispenzarizovaných pacientů. Z hlediska územního rozložení bylo nejvíce dispenzarizovaných osob v přepočtu na 100 000 obyvatel v Hl. m. Praze a Moravskoslezském kraji, naopak nejméně v Jihočeském a Libereckém kraji. Údaje jsou sledovány podle sídla zdravotnického zařízení.

Nejvíce osob bylo dispenzarizováno pro chronickou obstrukční plicní nemoc (CHOPN) - 118 060 mužů a 82 561 žen. Počet pacientů s touto chorobou se meziročně nezměnil. V přepočtu na 100 000 obyvatel bylo nejvíce pacientů s CHOPN léčeno v Hl. m. Praze, dále v krajích Jihomoravském a Moravskoslezském. V rámci onemocnění CHOPN se sledují i jednotlivá stadia - lehké zahrnovalo 30 % postižených, střední 40 %, těžké 22 % a velmi těžké 8 %. Na doporučení odborné společnosti uvádíme od roku 2008 v našich aktuálních informacích, oproti sledování na příslušném statistickém formuláři, samostatně stadium 0 rizikové, které je považováno za chronickou bronchitidu (diagnóza MKN-10 J41.0–8). Pro toto onemocnění bylo dispenzarizováno 9 % pacientů z celkového počtu osob pod stálým lékařským dohledem. Nejvíce pacientů s tímto onemocněním na 100 tisíc obyvatel bylo hlášeno z krajů Ústeckého a Olomouckého.

Druhou nejčastější příčinou dispenzarizace na odděleních PNE bylo astma bronchiale, které postihovalo 76 331 mužů a 98 558 žen. Úhrnem se počet pacientů s touto diagnózou meziročně zvýšil o 5 %. Nejvíce osob s tímto onemocněním v přepočtu na 100 tisíc obyvatel se nacházelo v Hl. m. Praze a Pardubickém kraji. Pro toto onemocnění bylo dispenzarizováno nejvíce dětí a mladistvých (celkem 4 903 chlapců a dívek do 19 let). U astma bronchiale se rovněž rozlišují stupně onemocnění: stupeň 1-intermitentní (25 % postižených), stupeň 2-lehké perzistující (36 %), stupeň 3-středně těžké perzistující (31 %), stupeň 4-těžké perzistující (8 %).

Třetím nejrozšířenějším důvodem dispenzarizace bylo zánětlivé onemocnění plic (49 221 osob). V kategorii 0–19 let se s touto diagnózou léčilo 1 027 osob a byla druhou nejčastější příčinou dispenzarizace u této skupiny obyvatel na pracovištích PNE. Nejvyšší počet nemocných na 100 tisíc obyvatel se vyskytoval v krajích Karlovarském a Moravskoslezském.

Mezi nejzávažnější onemocnění dispenzarizovaných pacientů se řadí zhoubné novotvary dýchacího ústrojí, počet dispenzarizovaných činil 17 412 osob s ověřenými novotvarami (16 817 v roce 2009) a 1 770 osob (1 838 v roce 2009) s dosud neověřenými novotvarami.

Oddělení pneumologie a ftizeologie se vedle dispenzarizace pacientů s nemocemi dýchacího ústrojí orientují také na osoby se zvýšeným rizikem plicního onemocnění, tzn. kuřáky s vysokým konzumem cigaret (tj. množstvím vykouřených cigaret více než 20 denně po dobu nejméně 20 let, popř. kuřáky ve věku nad 45 let), dále osoby, které přišly do styku s tuberkulózou nebo jinou mykobakterií, osoby s profesionální expozicí kancerogenů a osoby s dysplastickými buňkami ve sputu. V roce 2010 se v této souvislosti podrobilo vyšetřením celkem 177 182 osob, tj. o 4 % méně než v roce 2009. Nejpočetnější sledovanou rizikovou skupinou byli „silní“ kuřáci (121 297) a lidé ohrožení tuberkulózou nebo jinou mykobakterií (48 361). Z hlediska pohlaví převažovali mezi osobami sledovanými pro zvýšené riziko plicního onemocnění muži (65 %).

Na pracovištích PNE byly vedle již zmíněných činností prováděny také tuberkulínové testy a očkování proti tuberkulóze (BCG vakcinace). Údaje o těchto výkonech od roku 2008 postupně klesají; v roce 2009 to bylo v souvislosti s ukončením povinného přeočkování proti tuberkulóze u 11letých dětí a v roce 2010 pak bylo dnem 1. 11. zrušeno plošné očkování proti tuberkulóze a zavedena tzv. selektivní BCG vakcinace u dětí z rizikových skupin. Pracovníci PNE uskutečnili za sledovaný rok 42 116 očkovaní BCG

vakcínou. Zhruba polovinu očkovaných tvořily děti ve stáří 11 let, dále následovali novorozenci (37 %), děti ve stáří 2 let (10 %) a ostatní osoby (4 %). Komplikaci po vakcinaci mělo celkově 786 osob, což bylo 1,9 % z celkového počtu očkovaných na oddělení PNE. Před plánovanou kalmetizací (očkování proti tuberkulóze) se u osob po 6. týdnu věku aplikuje tuberkulínový test. V roce 2010 se podrobilo tuberkulínovým testům 48 161 osob, z toho 48 % se týkalo 11letých dětí a 43 % ostatních osob.

Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

Dispenzarizovaní pacienti pro vybranou diagnózu nebo pacienti s vybraným chronickým onemocněním, Česká republika, rok 2010

Onemocnění, Diagnóza MKN 10	Celkem		z toho			
			děti (0–19 let)		osoby nově přijaté	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Zhoubné novotvary DÚ ověřené cytologicky nebo histologicky (C33, C34.0–9, C39.9)	11 731	5 681	-	-	3 228	1 590
Neověřené zhoubné novotvary DÚ	1 138	632	-	-	309	175
Nezhoubné novotvary DÚ (D14.2–4, D19.0)	2 037	1 793	2	1	190	156
Zánětlivá onemocnění plic (J12.0–9, J13, J14, J15.0–9, J16.0,8, J17.0–8, J18.0–9, J85.0–2)	28 533	20 688	564	463	8 794	6 795
CHOPN (J42, J43.0–9, J44.0–9)	118 060	82 561	62	62	11 201	7 924
stadium 1 lehké	34 099	26 472	43	41	3 317	2 580
stadium 2 střední	46 935	32 977	10	12	4 571	3 253
stadium 3 těžké	27 012	16 750	8	6	2 362	1 442
stadium 4 velmi těžké	10 014	6 362	1	3	951	649
Chronická bronchitida (J41.0–8)	31 085	20 671	71	68	3 283	2 691
Astma bronchiale (J45.1–9, J46)	76 331	98 558	2 344	2 559	10 046	11 757
stupeň 1 intermitentní	19 028	24 474	766	785	3 224	3 938
stupeň 2 lehké perzistující	26 628	36 666	1 031	1 215	3 409	3 924
stupeň 3 středně těžké perzistující	23 976	29 989	386	388	2 623	3 043
stupeň 4 těžké perzistující	6 699	7 429	161	171	790	852
Bronchiektázie (J47)	2 912	1 972	4	4	237	184
Sarkoidóza (D86.0,2)	3 704	4 923	-	0	407	398
Pneumokoniózy (J60, J61, J62.0–8, J63.0–8, J64, J65, J66.0–8)	12 095	422	-	-	180	21
Difúzní plicní fibrózy a alergická alveolitis (J67.0–9, J84.0–9)	3 640	3 583	8	7	502	428
Nenádorová onemocnění pohrudnice (J86.0,9, J90, J91, J92.0,9, J93.0–9, J94.0–9)	5 285	3 069	4	2	547	403
Nemoci plicního oběhu, následky oběhových změn (I26.0,9, I27.0–9, I28.0–9)	5 007	3 763	-	2	590	471
Jiná netuberkulózní onemocnění DÚ se závažným průběhem (J68.0–9, J69.0–8, J70.0–9, J80, J96.0–9, J98.0,4,6–9)	12 343	9 136	98	96	1 875	1 500
Celkem	313 901	257 452	3 157	3 264	41 389	34 493

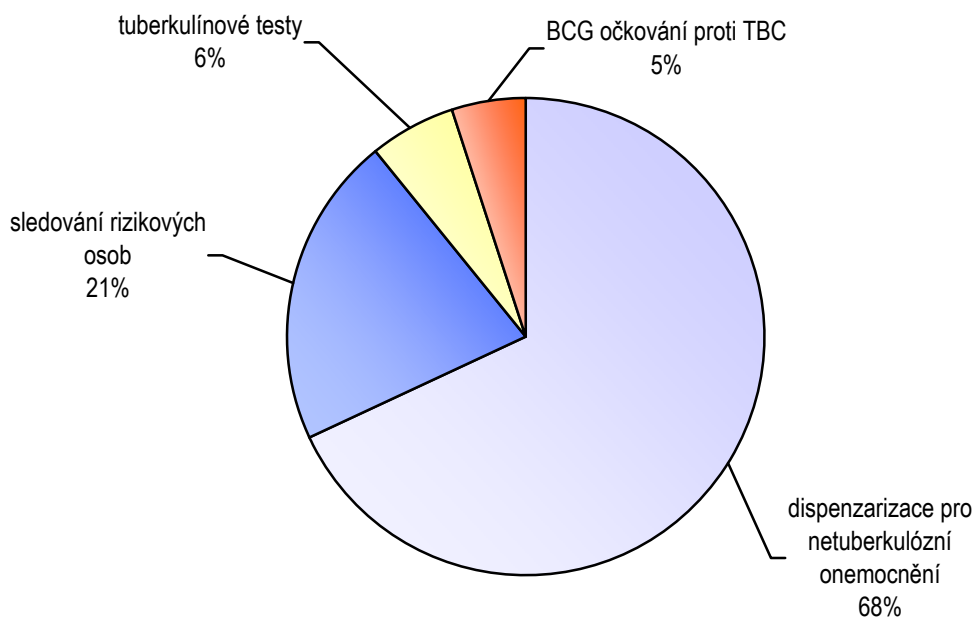
Osoby se zvýšeným rizikem onemocnění TBC nebo plicní rakovinou v krajích ČR, rok 2010

Kraj	Celkem	na 100 tis. obyv.	v tom osoby se zvýšeným rizikem onemocnění			
			TBC a mykobakt.	silní kuřáci	s dysplast. buňkami	s profesionál. expozicí karcero-genů
Hl. m. Praha	20 261	1 618,6	4 457	15 491	206	107
Středočeský	18 101	1 439,8	4 529	12 768	146	658
Jihočeský	8 098	1 269,5	1 760	5 705	14	619
Plzeňský	7 984	1 395,7	2 732	5 097	14	141
Karlovarský	3 583	1 164,8	703	2 552	-	328
Ústecký	24 050	2 877,5	5 839	17 507	56	648
Liberecký	4 868	1 107,7	2 877	1 838	25	128
Královéhradecký	10 481	1 890,9	1 683	8 359	11	428
Pardubický	5 979	1 157,0	1 831	3 657	36	455
Vysočina	6 691	1 299,7	1 897	4 643	29	122
Jihomoravský	13 765	1 194,1	3 737	9 602	16	410
Olomoucký	9 641	1 502,5	4 348	5 220	11	62
Zlínský	10 567	1 789,6	3 683	6 686	98	100
Moravskoslezský	33 113	2 660,2	8 285	22 172	101	2 555
ČR	177 182	1 684,7	48 361	121 297	763	6 761

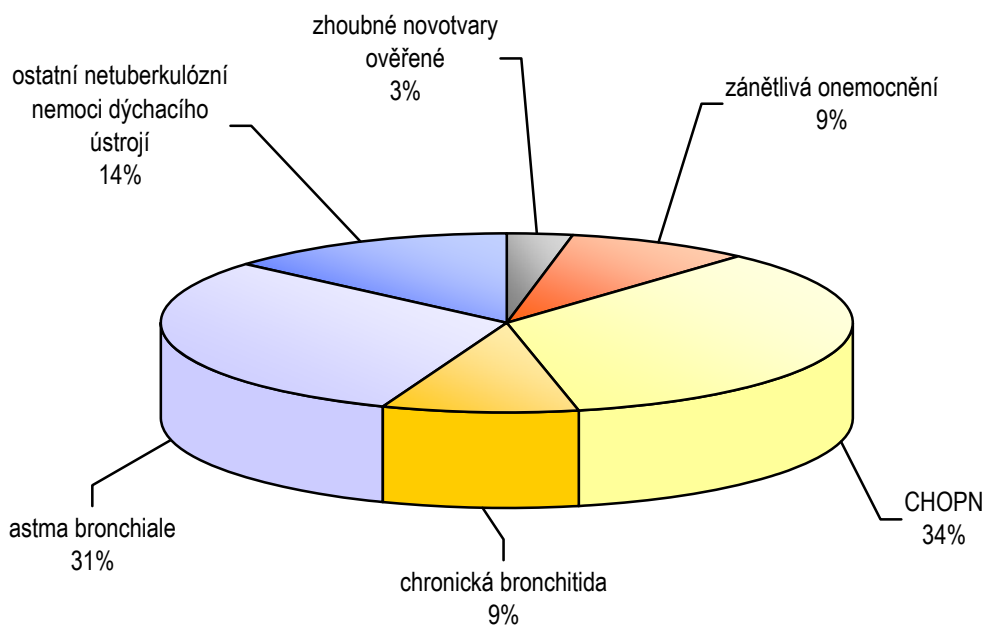
Dispenzarizovaní pacienti pro vybranou diagnózu nebo s vybraným chronickým onemocněním v krajích ČR na 100 tisíc obyvatel, rok 2010

Kraj	Celkem	v tom pro					
		zhoubné novotvary ověřené	zánětlivá onemocnění plic	CHOPN	chronická bronchitida	astma bronchiale	ostatní
Hl. m. Praha	8 047,9	364,5	590,5	2 533,4	424,5	3 189,6	945,5
Středočeský	5 141,7	108,8	557,2	1 782,8	483,6	1 547,8	661,6
Jihočeský	3 520,6	161,7	258,6	1 175,8	223,0	1 297,0	404,4
Plzeňský	4 709,4	60,8	396,3	1 710,2	299,8	1 778,7	463,6
Karlovarský	5 949,4	137,3	767,6	2 059,9	315,5	2 039,7	629,4
Ústecký	5 788,3	192,2	547,2	1 913,9	1 100,2	1 553,4	481,4
Liberecký	3 441,8	126,2	369,4	1 308,8	119,6	819,9	698,0
Královéhradecký	4 359,9	117,3	92,3	1 458,0	640,2	1 542,2	509,9
Pardubický	5 226,0	161,7	354,4	1 470,1	431,6	2 396,7	411,5
Vysočina	5 025,6	139,3	317,9	2 077,9	344,8	1 409,5	736,2
Jihomoravský	4 922,9	189,3	461,3	2 298,7	149,8	1 260,7	563,0
Olomoucký	4 085,8	135,4	338,2	1 809,9	817,2	453,2	531,9
Zlínský	5 087,1	103,3	484,4	1 748,1	536,8	1 454,2	760,2
Moravskoslezský	6 733,8	130,3	638,1	2 089,3	705,3	1 579,3	1 591,5
ČR	5 424,5	165,3	467,3	1 904,7	491,4	1 660,4	735,4

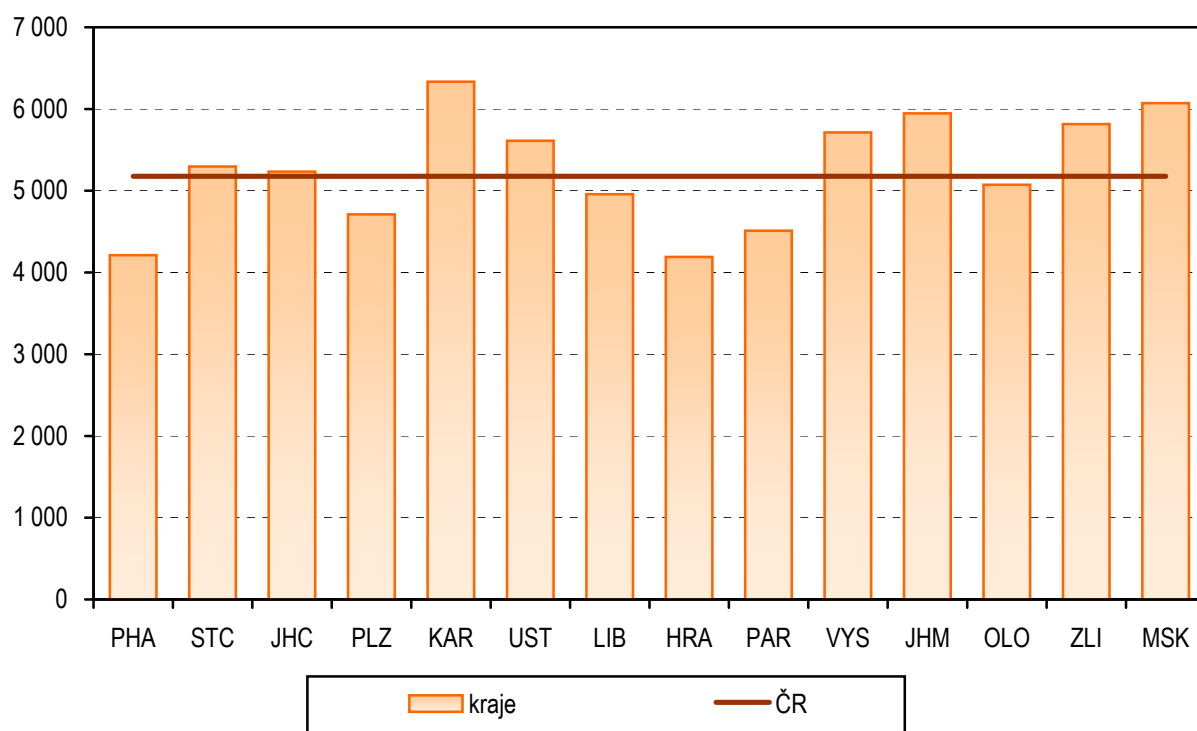
Struktura činnosti oddělení pneumologie a ftizeologie podle počtu ošetřených osob, rok 2010

Struktura osob dispenzarizovaných pro vybrané diagnózy, rok 2010

Počet ošetření - vyšetření na 1 lékaře, rok 2010

Počet lékařů (průměrné roční přepočtené počty) na 100 000 obyvatel, rok 2010

